

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1895. Andra Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 20 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till behandling förekom konstitutionsutskottets memorial n:o 15, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll. I detta memorial anmälde utskottet: att vid den granskning af dessa protokoll, som, i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift, blifvit företagen och nu fullbordad, utskottet hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa § 106 regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 af samma grundlag.

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr *Ljungman*;

af herrar *Elowson, Ola Bosson Olsson, Vahlin, Bengtsson* i Gullåkra och *Johnsson* i Bollnäs;

af herrar *Vahlin, Boström, Elowson, Ola Bosson Olsson, Bengtsson* i Gullåkra, *Gyllensvärd* och *Johnsson* i Bollnäs; samt

af herr *Johnsson* i Bollnäs, hvilken sistnämnde ansett, att det i protokollet öfver finansärenden den 21 januari 1894, n:o 1, omförmälda ärende, rörande utfärdande af förordning angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, innefattande förändring i förvaltningen af de civila, militie- och ecklesiastika boställes skogar, samt ändring i dispositionen af de medel, som inflyta för skogsalster från de ecklesiastika boställes skogar, enligt 107 § regeringsformen bort för Riksdagen anmälas.

Efter uppläsande af utskottets i memorialet gjorda anmälan anförde:

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Herr Redelius: Då grundlagen medgifver hvarje kammarens ledamot rättighet att fritt yttra sig till protokollet öfver allt hvad som i kammaren förekommer, och då här förekommer ett betänkande, som vi nyss hört uppläsas och hvilket innehåller ett ärende af den vigt, att jag för min del anser detsamma vara förtjent af större uppmärksamhet, än utskottet, såsom synes af reservationen, ansett skäligt att deråt egna, har jag ansett mig böra derom yttra några ord. Det rör enligt min uppfattning en reduktion, som visserligen icke nu först begynts genom den förordning, som omnämnes i reservationen å sid. 18, men som i allt fall deri fått, så att säga, en stadfästelse. Reservanten säger å sid. 18 hurusom af hvad han anfört »torde otvetydigt framgå, att de beslut, som blifvit af Rikets Ständer fattade med afseende å förvaltningen af de ecklesiastika boställes skogar och användningen af behållen afkastning af dem, icke lära berättiga Kongl. Maj:t att, utan vederbörandes hörande, utfärda ifrågavarande förordning angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 26 januari 1894, enär presterskapets privilegier af den 16 oktober 1723 härigenom blifvit för nära trädde, samt församlingarnas rätt till viss förmån från de ecklesiastika boställes skogar icke utan Riksdagens medgifvande torde kunna ändras». Den rätt, som här beröres af den nämnda förordningen, är ju tydligen nyttjanderätt till jord och nyttjanderätt till skog, saker, som ju höra under allmän lag — och för min del är jag icke böjd för att gå in på den åsigten, att Kongl. Maj:t skulle ega rätt att ensam stifta lag i sådana ärenden. Jag vill också med ett bevis ur sjelfva lagen söka att visa, att här är stiftad en *ny* lag, hvilken icke så litet inkräktar på den af grundlagen skyddade och genom särskilda resolutioner stadfästade, presterskapets tillkommande nyttjanderätt till skog å ecklesiastika hemman. I den åsyftade förordningens 21 § säges det under hvilka förhållanden ecklesiastika boställen böra i författningens ordning utarrenderas. Denna föreskrift, ordagrant citerad, lyder sålunda: »Öfverstiger den ordinarie virkesafkastningen hvad som erfordras för gårdens behof, upplåtes öfverskottet till arrendatorn mot årligt skogsarrende» och i slutet af samma paragrafs sista moment heter det vidare: »skogsarrende, hvarom nu är sagdt, tillfaller presterskapets lönerogleringsfond» — alltså icke boställsinnehafvaren, såsom hittills egt rum och i vissa fall utan afkortning. Jag ber i det afseendet få meddela några upplysningar, för den händelse att några af kammarens ledamöter icke känna till förhållandena, hvilket ju också låter förklara sig deraf, att dessa äro olika på olika orter. Det finnes fall, då en pastor har två boställen, nemligen ett bostadsboställe utan skog och derjemte ett *stomhemman*, såsom det kallas i Linköpings stift, der *det finnes* skog. Af ålder har pastor i sådant fall också fått sig tillförsäkrad husbehovsvirke till vedbrand samt underhåll af byggnader och stängsel m. m. från stomhemmanet. Denna hans gamla rättighet är emellertid upphäfd genom denna §, ur hvilken jag nyss

tog mig friheten att uppläsa några ord. Jag ber i förbigående få nämna, att denna fråga icke direkt berör mig personligen, emedan jag icke har något sådant stomhemman, men den berör andra, som jag känner. Detta är någonting alldeles nytt och har förut icke existerat. Jag känner mycket väl till, och det är för öfrigt allmänt bekant att när löneregleringen för presterskapet uppgjordes, så befans det, att vid några boställen skogen var större, än att den ansågs böra tillfalla presterskapet derstädes odelad och att under vissa förhållanden en del anses böra ingå till löneregleringsfonden, men icke till skogskassan, som då ännu icke fans till. Detta är nu en sak för sig, men här är det icke fråga om annat än *husbehovsvirke*, hvilket jag ber att få betona. När någon fått tillträda ett boställe och fått sig tillerkänt husbehovsvirke, så är det emellertid en väsentlig skillnad, om han erhåller detta virke från boställets egen skog eller icke — jag vill särskildt påpeka den saken.

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Jag har blott velat uttala detta och inskränker mig för ögonblicket till denna punkt. Min åsigt, att den rätt, som Kongl. Maj:t här tillvällat sig, rätteligen bör tillkomma de kyrkliga myndigheterna och presterskapet, styrkes deraf, att dessa hemman, om hvilka här är fråga, icke äro af krononatur och aldrig tillhört kronan.

Det finnes också en annan sida af saken att beakta, nemligen församlingarnas rätt i förevarande afseende; men härom vill jag emellertid nu icke utbreda mig eller göra mig till målsman för dessa intressen, hvilka här hafva så många representanter, utan skall jag åt dem öfverlemna att säga, hvad de må finna för godt att i saken andraga.

Jag kan naturligtvis icke göra något yrkande.

Herr Restadius: Då den mening, som reservanten omfattar, synes vara delad äfven af innehafvare utaf ecklesiastika boställen, så vill jag, som inom konstitutionsutskottet sökt ådagalägga, att den mening, reservanten omfattat, icke är riktig, nu söka, så vidt jag förmår, utreda, att samma mening uppenbarligen tillkommit i följd af en origtig uppfattning om hvad som med 1894 års boställsskogs-författning verkligen är afsedt.

Det skulle vara frestande att söka förfullständiga den historiska utredning, reservanten framlagt, i ty att i denna utredning förekomma åtskilliga luckor; men då kammaren sannolikt icke är villig att häråt egna den tid och uppmärksamhet, som derfor skulle vara erforderlig, och de skäl, reservanten anför för sitt påstående, äro af beskaffenhet att icke göra detta alldeles nödvändigt, så skall jag för tillfället lemna denna intressanta del af frågan å sido.

Det är två särskilda grunder, som reservanten anför till stöd för sitt ifrågavarande yttrande. Den ena är den, att Kongl. Maj:t genom utfärdande af 1894 års förordning skulle hafva inskridit på det område, som genom 1723 års privilegier blifvit presterskapet

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

uteslutande förbehållet. Det andra skälet är, att Kongl. Maj:t icke skulle vara berättigad att utan Riksdagens hörande och tillstånd göra någon ändring i de förmåner af visst slag, hvartill församlingarna från sina ecklesiastika boställen nu skulle vara berättigade.

Hvad nu det första skälet angår, så åsyftar reservanten uppenbarligen fjerde punkten i 1723 års privilegier, och hvilken punkt korteligen innehåller, att presterskapet skall vid sina privilegier oförkränkt bibehållas och ega rätt att nyttja de boställen, som åt detsamma blifvit anslagna, af hvilken natur dessa boställen än månde vara.

Om nu Kongl. Maj:ts åtgärd att efter Riksdagens hörande meddela föreskrifter om en ordnad skogshushållning för de ecklesiastika boställena skulle stå i strid mot dessa presterskapet sålunda beviljade privilegier, så torde det här vara uppenbart, att, då denna fråga förevar till behandling redan under den tid, då presteskapet såsom eget stånd utgjorde en fjerdedel af hela representationen, preteståndet icke skulle hafva underlåtit att anföra såsom hinder mot dessa anordningar, att desamma stode i strid med dessa presterskapet beviljade privilegier. Nu har emellertid ett sådant skäl, så vidt af för mig tillgängliga handlingar framgått, icke blifvit af preteståndet anfördt, och preteståndet har dock haft så mycket större skäl att göra dessa invändningar som, då vid 1862 års riksdag denna angelägenhet förevar, preteståndet stannade i minoriteten samt den Riksdagens skrifvelse, som utfärdades, skedde delvis på grund af de tre öfriga ståndens beslut.

När preteståndet vid nämnda tillfälle icke gjorde denna invändning, så kan jag af sådan anledning och jemväl af andra skäl icke finna, att 1723 års privilegier utgöra något giltigt hinder för Kongl. Maj:t att på ett förnuftigt sätt ordna skogshandteringen vid de ecklesiastika boställena. Om så är och då det vidare icke blifvit af någon påstådt, att 1866 års skogsförordning skulle i någon mån hafva tillkommit i annan ordning, än grundlagen förutsätter, så torde det för uppvisande af det origtiga i reservantens föreställningssätt vara tillräckligt att ådagalägga, att 1894 års skogsförfattning icke innehåller en enda bestämmelse uti ifrågavarande hänseende utöfver dem, som redan blifvit meddelade i 1866 års kongl. förordning och i de särskilda kongl. bref, som derefter blifvit utfärdade. 1894 års förordning är nemligen i hufvudsak ingenting annat än en kodifiering af bestämmelserna i 1805 års skogsordning, 1866 års förordning samt de särskilda kongl. bref och instruktioner, som derefter blifvit utfärdade.

Den punkt, som jag föreställer mig att presterskapet skall finna synnerligen beaktansvärd uti ifrågavarande lag, är väl den, som berör frågan, huruvida genom denna 1894 års förordning Kongl. Maj:t har gjort någon inskränkning i den förfoganderätt öfver boställsskogarne, som genom 1866 års förordning blifvit presterskapet meddelad.

I sådant hänseende tillåter jag mig nämna, att 1866 års förordning skiljer mellan två särskilda arter af skogar. Den ena arten är den, då skogen är af sådan omfattning och storlek, att den bör ställas under skogsstatens, som det då hette, omedelbara vård. I sådant fall får icke boställsinnehafvare åtnjuta någon inkomst af skogen — hvarför, är icke min sak att nu ådagalägga. Och hvad innehåller i ifrågavarande afseende 1894 års förordning? Jo, precis enahanda bestämmelser. Sälunda har i den delen presterskapets rätt icke blifvit på något sätt förnärmad.

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Den andra arten af skogar är den, der skogen icke är af den omfattning, att den bör ställas under skogsstatens omedelbara vård. Då har jag att taga hänsyn först till sådan skog, der en ordentlig hushållningsplan ännu icke blifvit inrättad. 1866 års förordning innehåller i sådant afseende, att vederbörande boställsinnehafvare i detta fall kunna såsom en godtgörelse för den vård, de skola egna skogen af dess behållna afkastning, erhålla hälften. Enahanda bestämmelse återfinnes också i 1894 års förordning, allenast med den skillnad, att uttrycket »hälften af den årliga afkastningen» har blifvit utbytt mot uttrycket »hälften af den *ordinarie* afkastningen». Anledningen dertill åter är att söka i den omständigheten, att, sedan Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med Riksdagens uttalade önskan förklarar, att sedan hälften af den årliga afkastningen gått till boställsinnehafvarne, den återstående hälften skulle gå till den löne-regleringsfond, som genom 1862 års förordning angående presterskapets aflönande blifvit införd. Nu upptäcktes emellertid, att förutom den ordinarie årliga afverkningen af skogen det äfven kunde inträffa en extra ordinarie sådan i och för hushållningsplanens genomförande eller af annan anledning. Efter Riksdagens hörande beslöt Kongl. Maj:t och kungjorde genom en författning af år 1877, att den inkomst, som beredes genom den extra ordinarie afverkningen, icke i någon mån skulle tillfalla vederbörande boställsinnehafvare, utan gå till en särskild fond, afsedd för de ecklesiastika boställsskogarnes vård och skötsel. Deraf blef en gifven följd, att man måste i 1894 års förordning utbyta ordet »årliga» mot »ordinarie».

Till den andra arten af skogar under denna afdelning höra sådana, i hvilka en ordnad hushållning blifvit genomförd. Derom innehåller 1866 års författning den bestämmelsen, att dåvarande skogsstyrelsen skulle efter vederbörandes hörande bestämman, om och hvilken andel i afkastningen skulle tillkomma boställsinnehafvaren. I 1894 års förordning innehålls enahanda bestämmelse, med den skillnad, att det numera är domänstyrelsen, hvilken icke fans 1866, som efter vederbörandes hörande bestämmer storleken af den andel, som boställsinnehafvaren i ty fall eger åtnjuta, med den tillagda bestämmelsen, att, der boställsinnehafvaren icke undfår hälften, frågan skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Genomgår jag punkt för punkt 1894 års förordning, så skall jag utom i ett visst särskildt fall kunna uppgifva för hvarenda rad,

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

hvarifrån den är hemtad, vare sig från 1866 års förordning eller andra författningar. Men naturligtvis skulle då tiden blifva för mycket upptagen, och jag skall därför icke tillåta mig att öfveranstränga mina åhörarens tålmod dermed.

Men så mycket må dock tillåtas mig att meddela, med anledning af hvad den siste talaren anförde beträffande § 21 i 1894 års förordning, att denna bestämmelses innehåll återfinnes i kongl. kungörelsen af den 23 november 1877, som finnes införd i n:o 43 af svensk författningssamling för samma år, och vidare att dermed är att jemföra den författning, som utkom 1889, och som hade till syftsmål att bestämma instruktionen för domänstyrelsen och derunder lydande verk. Denna instruktion har tillkommit efter Riksdagens hörande, och den, som i detta ämne vill hemta fullständig kunskap, ber jag få hänvisa till statsutskottets mycket fullständiga utlåtande i ämnet för samma år.

Det andra skälet, som reservanten anført till stöd för sitt påstående, var, att Kongl. Maj:t icke skulle ega att utan Riksdagens bifall vidtaga ändringar uti de förmåner, som blifvit församlingarna tillerkända. Hvad han egentligen dermed åsyftar, vet jag icke, men får jag gå efter gällande författningar, så har i byggningsabalken blifvit församlingen tillerkänd rätt att, der skogstillgången å de ekklesiastika boställsskogarne det medgifver, få från samma skogar taga nödigt virke, då det kommer i fråga att bygga prestgård. Vid, efter hvad jag vill minnas, 1862 års riksdag yrkade dåvarande bondeståndet, att den rätt, som i fråga om prestebol blifvit församlingarna tillerkänd, måtte blifva utsträckt äfven till kyrkobyggnader. Detta medgafs ock af Kongl. Maj:t i 1866 års förordning, och finnas bestämmelser i detta syfte der införda. Uti 1894 års förordning äro precis enahanda bestämmelser gifna, att det må vara församling tillåtet att vid uppförande af prestgård eller kyrka taga virke från presteholets skog.

Något annat medgifvande känner jag icke till och är följaktligen icke beredd att närmare bemöta reservantens skäl i detta afseende, men jag har anledning antaga, att det måtte ligga någon ofullständig uppfattning till grund för hans ifrågavarande påstående.

Då, såsom jag redan antydt, 1894 års förordning icke innehåller en enda bestämmelse, som icke är grundad i förutvarande författningar, vågar jag antaga och påstå, att det icke med skäl kan framhållas, att regeringen vid utfärdandet af ifrågavarande författning gjort sig skyldig till det förbiseende, som reservanten velat lägga densamma till last.

Herr Redelius: Jag skall be att på den siste talarens yttrande få svara några ord.

Inledningsvis ber jag då att få erinra derom, att om de ändringar i ifrågavarande lagstiftning, som egt rum efter det nya representationsskickets införande och särskildt efter 1866 års skogsför-

ordnings utfärdande, har presterskapet *icke* haft tillfälle att yttra sig, och mot de bestämmelser, som af Riksdagen blifvit fattade, och som ligga till grund för 1866 års förordning, har jag för min del icke heller gjort någon erinran eller anmärkning, utan jag har inskränkt mig till dem, som kommit till *derefter*.

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

I detta afseende ber jag få erinra den siste ärade talaren om ett par af de af honom antydda kongl. skrivelsernas tillkomst.

Kongl. Maj:t framlade vid 1874 års riksdag en proposition med förfrågan, huruvida Riksdagen ville medgifva, att, när skogar af den art, som nu är i fråga, skola indelas till ordnad hushållning, och dervid fälles åtskillig skog i mätnings- och skifteslinier, och det då finnes tillika en mängd af ålder eller storm så skadad skog, att den icke kan stå kvar utan att förstöras, hvad som *öfverstiger boställets eget behof* må få säljas och af sålunda inflytande medel bildas en kassa under namn af ecklesiastika bostälernas skogsfond, för att med dessa medel bestrida indelning och skogsplantering vid andra bostäl- len. Detta medgaf Riksdagen med de ord, som också Kongl. Maj:t nyttjat i sin proposition, nemligen att ifrågavarande medel, i hvad de icke behöfdes till utgifter för arbeten å *»de skogar, från hvilka de härrörde»*, skulle få för nämnda ändamål användas. Detta vilkor ingick också i Riksdagens skrivelse, men den 31 mars 1876 utkom eu kongl. skrivelse till skogsstyrelsen, icke mig veterligt publicerad i svensk författningssamling — jag kan åtminstone icke minnas det — och icke heller i de editioner af den allmänna lagen, som för mig varit tillgängliga, men i denna förordning hade den af mig antydda klausulen utelemnats och i dess ställe infogats en annan bestämmelse af lydelse, att dessa kassors medel *icke* skulle få användas till arbete å sådana bostäl- len, som kunde genom sin ordinarie skogsafkastning själfva bekosta dessa arbeten.

Märk väl, att detta ju var en tydlig inskränkning af boställ- hafvarens rätt, ty förut skulle dessa medel användas först för de bostäl- len, derifrån medlen voro tagna. Men så gjorde Kongl. Maj:t den utvidgningen, att icke den årliga afkastningen, utan den *ordi- narie* afkastningen af dessa skogar skulle få användas till utgifter för de skogar, från hvilka medlen härrörde. Detta Kongl. Maj:ts beslut är kontrasigneradt af Hans Forssell.

Hvad nu vidkommer den andra skrivelser, nemligen af den 22 november 1877, så är den ännu mera vigtig. Denna skrivelser innehåll skulle, enligt hvad herr Restadius upplyste, vara alldeles det- samma som innehållet af den af mig åberopade § 21 i 1894 års förordning, och detta är alldeles riktigt. Men huru har denna skrif- velse af den 22 november 1877 tillkommit? Jo, på följande sätt. Vid 1876 års riksdag väckte en ledamot af denna kammare vid namn Jöns Persson en motion, deri det i motiveringen bland annat heter, att det vore så illa bestäldt i afseende å hushållningen med presterska- pets boställsskogar, att man behöfde noggrannare vaka deröfver, och dessutom vore detta kronans jord, och staten behöfde all den inkomst,

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

som den kunde få af skogarne. Han föreslog därför, att prestgårds-skogarne skulle ställas under statens vård och hela behållningen af dem tillfalla kronan. Detta ansåg han så mycket hellre borde ske, som presterskapet icke behöfde denna inkomst, sedan löneregleringen för presterna då blifvit genomförd. Andra Kammarens tillfälliga utskott, som behandlade motionen, instämde i hufvudsak med motionären, och sedan det yttrat sig om inkomsterna af kronoskogarne i allmänhet, hemställde det om en utredning, i hvad mån staten egde dispositionsrätt till afkastningen från de boställsskogar, som församlingarna på ett eller annat sätt fått sig till presterskapets aflöning öfverlätna.»

Då detta betänkande behandlades här i kammaren, uppträdde bland andra numera afidne landshöfdingen Bergström, hvilken vi alla väl känna till såsom en mångårig ordförande i lagutskottet. Han opponerade sig på det bestämdaste mot utskottets uppfattning samt försäkrade, att dessa boställen voro icke på något sätt kronans egendom, och staten hade sålunda icke någon som helst dispositionsrätt öfver dem. Han föreslog därför, att Andra Kammaren måtte godkänna tillfälliga utskottets hemställan, men med uteslutande ur klämman af berörda del. Detta blef också kammarens beslut. Första Kammaren, som derefter behandlade ärendet, beslöt också att biträda motionen, men dess tillfälliga utskotts utlåtande — n:o 10 år 1876 — är af följande lydelse: utskottet hemställer, »att Första Kammarren behagade instämma i Andra Kammarens bär ofvan anförda beslut rörande förändrade föreskrifter för hushållningen med *statens* skogar». Jag betonar ordet *statens*, emedan detta ord äfven står i Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t. Det var med anledning af *detta* Riksdagens beslut, som den af den siste talaren omnämnda 1877 års skrifvelse till kammarkollegium kom till stånd. Ordalagen deri äro emellertid sådana, att derunder kunna subsumeras äfven prestgårdar. Det heter deri, att arrendatorer af kronoskogar och boställen skulle kunna få erlægga skogsarrenden, som skulle ingå till statsverket. Men påståendet, att denna bestämmelse varit allmänt känd och äfven tillämpats på prestgårdar allt sedan år 1877, det är för mig något alldeles nytt. Och bestämmelsen är i lagen *ny*. Detta till svar å den föregående talarens uppgift, att meränämnda 1877 års skrifvelse tillkommit på grund af Riksdagens beslut.

Jag vill begagna tillfället att påpeka ännu en sak. Det finnes i nämnda förordning af år 1894, § 21, några ord, som kunna användas efter godtycke, så att de kunna lämpa sig för ett fortsättande med reduktionen af boställena. Orden lyda sålunda: »der skogen icke är stäld under skogsstatens omedelbara förvaltning», der kan arrendator få nyttja skogen mot årligt skogsarrende. Hvad vill nu detta säga? Ursprungligen betydde det, att boställsskog ställdes unger skogsstyrelsens vård, detsamma som öfvervakande, att intet missbruk af nyttjanderätten deraf skedde och skogens afkastning fördelades så, att ingen finge större rätt än han borde hafva, d. v. s.

att både presten och församlingen såges till godo i sin rätt. Men i tillämpningen har det sedermera ställt sig helt annorlunda. Ställes en skogsmark under domänstyrelsens omedelbara förvaltning, så är den marken så godt som indragen till staten, ty boställshafvaren får ingenting vidare af dess afkastning. Jag vet väl, att det är förbjudet att tala om enskildheter, och jag skall därför icke heller nämna några namn, men jag känner till ställen, der domänstyrelsen på grund af nämnda kungabref, men icke på grund af lag, har reducerat till kronan en god del af prestboställets egor, utarrenderat dessa egor och på sådant sätt dragit egorna från boställsinnehafvaren. Inkomsterna af dylika arrenden ingå icke blott till skogskassan, utan också direkt till staten. Huru stor procent deraf tillfaller den ena eller andra af dessa, det har jag icke kunnat få reda på, men så mycket har jag funnit, att det icke varit så farligt bestämdt med den dåliga hushållningen med boställsskogarne före år 1866 eller 1876, ty af domänstyrelsens redogörelse framgår, att sedan herr Jöns Persson väckte sin nyssnämnda motion, har det sålts så mycket från dessa skogar, att inkomsterna endast för åren 1881—1893 uppgått till 3,795,000 kronor i rundt tal. Jag minnes nu icke, huru mycket denna inkomst uppgick till för de föregående åren, men jag tror icke, att jag öfverdrifver, om jag säger, att den sedan år 1876 uppgått till öfver 4 millioner kronor. Huru mycket skog man afverkat, d. v. s. huru stor del af skogen, det vet jag icke, men det känna nog kammarens ledamöter hvar från sin ort.

Man har vidare icke kunnat bestrida mitt förut gjorda påstående, att de ecklesiastika boställena icke äro kronoegendom. Jag vill i afseende å denna sak tillägga några ord, emedan tillfället är allt för frestande för att icke begagna detsamma. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten derpå, att de första stadgarna om prestgårdar återfinnas i de gamla landskapslagarne. I Ostgöta-lagen heter det: »Kunungær lataer kirkiu byria. böndær til lukins gæra. Nu ær kirkia gjorth: tha skal skötninga til kirkiu giua: thæt ær tolf thynia sæthe a halfnatha træthe: ok tolf lassa æng: — — — thæt skal alt sokn kusta:» Jag vet, att likartade stadganden finnas i Uplands- och Helsingelagen och sannolikt äfven i de öfriga. Det synes deraf, att det ålåg socknen att bekosta bostället, så snart Konungen medgifvit, att kyrka skulle få byggas. Det är också lika klart, att alla de boställen, som tillkommit på grund af sådan lag, hade församlingarna och icke kronan bekostat. Jag vill också erinra om ett yttrande af sista skatteregleringskomitén, hvars utlåtande är mycket digert — det omfattar 3 band. Jag tror det är på sidan 161 af andra bandet, som det heter sålunda: »Ehuru de ecklesiastika boställen och hemman, som finnas kvar sedan katolska tiden, aldrig tillhört staten, hafva de dock, i likhet med de hemman, som staten öfverlåtitt till boställen åt presterskapet, i jordeböckerna uppförts under kronotitel». Ja, detta är sant! Men dermed förhåller sig så, att kammarkollegium hemstälde till regeringen, om icke jordeböc-

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

kerna kunde få föras något enklare, än som egt rum före år 1718, och 1723 års Riksdag medgaf, att så finge ske för enkelhets skull.

Presteståndet gjorde dock verkligen hvad den siste talaren förmenade att det försummat på senare tid, det fäste särskild uppmärksamhet vid saken och inkom med sina »allmänna besvär», såsom det heter, öfver denna bokföring samt anhöll, att de ecklesiastika boställena måtte i jordeböckerna upptagas fortfarande under den gamla titeln af »kyrkogeistlige». På dessa besvär svarade Kongl. Maj:t i rådskammaren den 7 juli 1752 — § 10 i resolutionen —, att det skulle förblifva vid den ändring, som vidtagits, »kunnandes presteståndet för öfrigt trygga sig thervid at the them tilslagne hemman och lägenheter igenom jordebokens inrättning icke ombyta then natur, som them efter privilegierna tilkommer». Samma svar fick allmogen på sina besvär några år senare och detsamma upprepades i en skrifvelse till kammarkollegium den 3 februari 1803, då det förbjöds vederbörande myndigheter att såsom öfverloppsjord frånhända boställen skogsmarker samt afsätta inkomsterna deraf till annat ändamål.

Jag tror, att hvad jag nu anfört är tillräckligt för att visa, att jag har rätt i mitt påstående, att det icke är kronan, utan församlingarna, som skulle blifva rätta egare till ifrågavarande boställen, i fall en reduktion i laga ordning verkställes.

Herr Johnsson i Bollnäs: Då jag var förhindrad att i reservationen närmare utveckla de skäl, som legat till grund för mitt yrkande inom utskottet, så ber jag att, för komplettering af reservationen och för belysning af saken, få återropa några historiska fakta.

Det har gjort sig olika meningar gällande om, huruvida 1689 och 1718 års kamerala åtgärd, att öfverföra de ecklesiastika boställena från skatte till krono, skulle utgöra bevis, att dessa boställen icke vore tillkomna genom kommunernas tillskott, och derpå skulle åter bero, huruvida församlingarna och presterskapet skulle få njuta afkastningen af skogarne å desamma. Den näst föregående talaren har visat, att enligt de gamla skrifna lagarne ålåg det församlingen icke allenast att bygga kyrka, utan jemväl att anskaffa och underhålla boställe åt sin prest. Bestämmelser i detta afseende finnas i de gamla landskapslagarne, såväl i Vestgöta-lagen som i Uplands- och Helsingelagen. Det har således varit i lag stadgadt, att församlingen, då den väckt fråga om att få bygga kyrka, också varit skyldig tillse, att boställe funnits åt presten. Om det således kan bevisas, att en församling och dess kyrka har tillkommit under den tid, då dessa lagar voro gällande, så är också derigenom ådagalagdt, att denna församling varit skyldig att såväl anskaffa som underhålla prestens boställe. Ifrågavarande bestämmelser äro icke intagna blott i de gamla landskapslagarne, utan finnas äfven införda i Magnus Erikssons landslag. Då så är och då presterskapets privilegier

af den 16 oktober 1723 tydligt och klart tillförsäkra presterskapet orubbad besittning af alla de förmåner, hemman och lägenheter, som då tillhörde presterskapet, är det oförklarligt, huru någon kan vilja påstå, att sådana boställen, som uppstått under den tid, ifrågakvarande lagar voro gällande, och följaktligen tillkommit genom tillskott af församlingarna, tillhöra kronan. Nu har man invändt, att det förhållande, att presterskapet 1723 blef tillförsäkradt besittning af sina då innehafvande förmåner, deraf icke skulle följa, att presterskapet också skulle få uppbära afkastningen af skogen å sina boställen för den händelse, att då gällande bestämmelser i afseende på nyttjandet af skogen å dessa boställen skulle hafva varit i något afseende inskränkta. Jag ber då att i sådant afseende få hänvisa till Kongl. Maj:ts resolution den 14 juni 1720, som i § 12 föreskrifver: »Alldenstund ifrån somliga orter klagadt varder, att de prestgårdar, som kunna hafva någon nödvändig skog och borde härutinnan vid prestprivilegierna och kongl. skogsordningar bibehållas, likväl lida deruppå intrång, hvilket på de orter, som fienden härjande ödelagt, innan de komma åter att bebyggas, ännu flere står att befara; alltså och emedan Kongl. Maj:ts nådigste vilja och befallning är, att prestgårdarnes rätt härutinnan måtte beskyddad varda, så att ingen efterlåtes bör att borthugga deras skog, eller göra dem på något sätt därutinnan intrång, så hafve vederbörande landshöfdingar att härutinnan i anledning af skogsordningens 13 § lemna presterskapet all påfordrad handräckning, så att dem ej måtte något fråntaget varda som de kunna vara berättigad till.» På grund af denna resolution, som på besvär från såväl allmoge som presterskap utfärdades, som nämndt, den 14 juni 1720, är det uppenbart, att bland presterskapets privilegier ingått oinskränkt rätt jemväl till afkastningen af skogen. Detta i afseende på urkunden för presterskapets rätt att disponera öfver boställets afkastning.

Hvad nu beträffar de anmärkningar, som af den ärade talaren på elfsborgslänsbanken framställdes, skall jag till en början be att få erinra derom, att för häfdandet af presterskapets privilegier den historiska utvecklingen af frågan icke bör sträcka sig längre än till år 1863, enär presterskapet icke blifvit hört öfver de beslut, som fattats efter sistnämnda tid. Jag har af detta skäl i min reservation icke berört de beslut, som Kongl. Maj:t eller Riksdagen fattat efter år 1863, då, af nämnda anledning, de sakna betydelse för bedömande af förevarande spörsmål. Nämnde talare yttrade, att det icke förefinnes någon väsentlig skiljaktighet mellan 1866 års förordning angående afkastningen från de ecklesiastika boställes skogar och förordningen af den 26 januari 1894. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten derpå, att den förstnämnda förordningen stadgar i 24:de paragrafen, att »den behållna afkastning af boställes skog, som ej tillfaller boställhafvaren, disponeras på militieboställen af vederbörande boställsdirektion, användes vid de ecklesiastika boställena, i öfverensstämmelse med kongl. förordningen den 11 juli 1862, till

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

bidrag vid reglerande af presterskapets inkomster och ingår för landshöfdingeboställen till landshöfdingelöneregleringsfonden, men tillfaller i öfriga fall skogsplanteringskassan». 1866 års förordning innehåller således inga bestämmelser om användningen af skogen på de ecklesiastiska boställena, utan hänvisar endast till förordningen af den 11 juli 1862. Och om den ärade talaren behagar läsa igenom Rikets Ständers protokoll för 1860, då Rikets Ständer afläto skrifvelse till Kongl. Maj:t med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i presterskapets aflöning, skall han finna, att Rikets Ständer, då de fattade nämnda beslut, ingalunda afsågo, att förmåner från sådana boställen, som icke tydligen kunde visas vara af kronan anslagna, skulle kunna öfverföras från den ena församlingen till den andra. 1862 års förordning stadgar tvärtom i detta afseende, att Kongl. Maj:t icke eger att öfverflytta några tillgångar från en församling till en annan, undantagandes endast räntor, hemman och lägenheter, som varit af kronan anslagna till presterskapets aflöning. Dessa räntor, hemman och lägenheter egde Kongl. Maj:t rätt att öfverflytta från en församling till en annan, men i denna rättighet ingick icke något medgifvande från Rikets Ständers sida att få använda afkastningen af ett boställe, som kronan icke kunde visa sig hafva anslagit till församlingen, till aflöning åt presterskapet i en annan församling.

Om man sammanställer detta Rikets Ständers beslut af 1860 med de af mig nyss åberopade äldre lagar om skyldighet för kommunerna att förse presterskapet med boställen, torde tvekan ej kunna uppstå, att den grundsats, Kongl. Maj:t i den ifrågavarande förordningen sökt göra gällande, nemligen att draga afkastningen från ett boställe till aflöning åt presterskapet inom annan församling, är en afvikelse ifrån Rikets Ständers oförmälda beslut år 1860.

Då jag i min reservation inskränkt mig till att söka häfda den grundsats, att Kongl. Maj:t icke utan Riksdagens och kyrkomötets hörande är berättigad besluta någon förändring i presterskapets privilegier, är det kanske icke nödvändigt, att jag ingår i något bemötande af hvad herr Restadius yttrade med afseende på de beslut, som Riksdagen fattat efter år 1863 med afseende på dispositionen af afkastningen af de ecklesiastiska boställenas skogar, enär det är uppenbart, att de af herr Restadius åberopade beslut, som blifvit af Riksdagen fattade, icke innebålla eller kunnat innehålla något annat, än att Riksdagen för sin del beslutat i frågan, men att det tillkommer Kongl. Maj:t i denna som andra frågor se till, att gällande författningar följas samt att vederbörande blifva i saken hörde. Jag ber jemväl att få erinra derom, att Rikets Ständer i skrifvelse den 25 november 1863 i denna fråga anfört följande, som för sakens bedömande är af största betydelse: »Rikets Ständer, som trots sig kunna antaga, att skogens afkastning genom dess regelbundna behandling och sorgfälliga vård skall kunna i framtiden åtminstone fördubblas, hafva därför ansett det vara med alla billiga anspråk

förenligt, att kronan, vare sig att hon öfvertager skogshushållningen eller endast förbehåller sig kontrollen derå, tillerkänner sig hälften af skogens afkastning såsom sin andel, öfver hvilken genom boställsordningar icke må förfogas. Men då härvid betänkligheter möta ur den synpunkten, att dels, genom ett beslut att till kronan indraga någon del af de ecklesiastiska boställenas afkastning, intrång synes hafva skett i presterskapets privilegier, dels enahanda åtgärd i afseende på militieboställena, hvilka af ålder ansetts vara genom indelningsverket för alltid anslagna till de särskilda regementena och corpserna, skulle synas förminska de militära embetsmäns rätt, hvilka ingått i krigstjänst under förutsättning, att löningsfonderna skulle varda bibehållna vid all den jordegendom, från hvilken deras inkomster härflyta, så hafva Rikets Ständer ansett, att kronan bör till presterskapet och militärcorpserna afstå hela sin andel i de ecklesiastiska och militära boställenas afkastning till förbättrande af dit hörande embetsmäns lönevilkor.» Riksdagen har således 1863, eller under den sista riksdag, frågan behandlats af Rikets Ständer, erkänt det principiellt rigtiga i att icke Riksdagen ändrar bestämmelserna i afseende på användandet af afkastningen af de ecklesiastiska boställenas skogar, när detta ej kunde ske utan att presterskapets privilegier kränktes, samt att Kongl. Maj:t följaktligen endast egde för det i skrifvelsen angifna ändamål använda afkastningen af sådana hemman och boställen, som blifvit af kronan till understöd åt den ena eller andra socknen öfverlemnade. Om talaren på elfsborgsbanken genomläser Riksdagens beslut och skrivelser efter år 1863, hvad angår dels förvaltningen af kronans domäner och dels förvaltningen af såväl de militära som de ecklesiastiska boställenas skogar, framgår det med all tydlighet, att Riksdagen endast för sin del beslutat i fråga om afkastningen från sådana boställen, som påtagligen varit anslagna från statsverket eller ursprungligen varit kronohemman. Riksdagen har till och med i 1876 års skrifvelse uttalat den uppfattningen, att afkastningen af sistnämnda boställen borde ingå icke till presterskapets lönefond, som Riksdagen då ansåg icke vidare vara i behof af dylika tillskott, utan till staten.

Det är från dessa synpunkter jag har ansett, att utskottet bort göra anmälan till Riksdagen om förevarande fråga, och att Riksdagen hade bort behandla den i enlighet med bestämmelser i 107 § regeringsformen.

Herr Restadius: Jag ber om ursäkt, för att jag andra gången tager ordet i denna fråga. Orsaken dertill är den, att när jag förra gången hade ordet, glömde jag att omnämna, hurusom öfver ifrågavarande författning samtliga domkapitel afgifvit yttrande, och så vidt jag kan minnas, har förslaget lemnats utan någon egentlig anmärkning af dessa domkapitel, med undantag af domkapitlet i Hernösand, hvilket hade några anmärkningar ungefärligen i den rigtning, som af reservanten blifvit framhållen. Det lär väl icke

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

vara tvifvel underkastadt, att ju icke dessa, som i första hand hafva att öfvervaka, att presterskapets rättigheter varda iakttagna, skulle, derest anmärkningar med fog kunnat göras, uraktlåtit att göra sådana anmärkningar.

Jag har ty värr ifrån min plats icke kunnat rätt uppfatta, hvad de båda föregående talarne hufvudsakligen yttrade. Men så vidt jag förnummit, inlät de sig på det synnerligen svåra spörsmålet, af hvilken natur de ecklesiastika boställena i allmänhet äro. — Det är gifvet, att någon exakt lösning af denna fråga icke kan åstadkommas, enär de flesta boställen väl uppstått på den tid, då skriven historia ännu icke fans. Men till deras tjänst vill jag omnämna, att lagstiftningen redan afhuggit den gordiska knuten och sagt, att de boställen, om hvilka det icke kan bevisas, att de tillkommit genom donation eller församlingarnas sammanskott, skola i allmänhet betraktas såsom af krononatur och de öfriga boställena behandlas på sätt § 28 i 1894 års förordning säger. Det tyckes mig vara alldeles naturligt, att derest man har donationsbref att rätta sig efter, så skall donationsbrevet också följas. Något synnerligt anmärkningsvärdt inflytande på frågan har emellertid denna sak icke, enär, om jag minnes rätt, sådana boställen, som kunna visas tillkomna på enskild väg, icke äro flera än 208, under det att samtliga boställen äro ungefärligen 3,000 stycken.

Herr Redelius har funnit, att min redogörelse för tillkomsten af § 21 i förevarande författning icke skulle vara fullständig. Men han omnämnde endast hvad som innehålles i kammarkollegii kungörelse den 23 november 1877, och då uppstår en lucka. Men jag hänvisade tillika till den författning, som utkom år 1889 efter Riksdagens hörande, och tager han tillbörlig hänsyn till denna sista författning, skall han finna de af honom angifna luckorna fyllda.

Det har sagts, att kyrkomötet bort höras öfver ifrågavarande förslag. Det är sant, att kyrkomötet begärt att blifva hört öfver i förslaget lemnade bestämmelser rörande hushållningen med de allmänna skogarne. Men sådant kunde icke vara erforderligt, då det författningsförslag, som sedan antogs, icke innehöll några främmande bestämmelser mot de i 1866 års förordning eller senare meddelade.

Herr Redelius: Jag ber att med några ord få svara den siste ärade talaren. Påståendet att 1889 års förslag skulle vara tillkommet efter Riksdagens hörande har jag ingalunda bestridt och vill ingalunda göra det nu heller. Jag hade äran att sitta i denna kammare, då ärendet behandlades, och jag ber att få erinra de ärade kamrater, som voro här jemte mig den tiden, att jag då hade ett anförande, kanske ännu mera omfattande, än det jag i dag tagit mig friheten att hålla; och det må vara nog för att besvara den punkten. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att då var fråga om *lönerglering* för skogsstaten, och då förekom

icke, så vidt jag nu kan erinra mig, det af mig anmärkta stadsgandet i § 21, utan detta har tillkommit sedan i lagen. Att det derom fans en skrifvelse förut, fick jag reda på först i går. Men hvad beträffar den här anmärkta omständigheten, att knuten af hemmanens natur skulle vara afhuggen på det sättet, att alla hemman, för hvilka nu icke kunna uppvisas åtkomsthandlingar, skulle vara krono, så medgifver jag mycket villigt, att statsmagterna hafva en sådan rättighet, om de vilja deraf begagna sig, och jag vill så till vida gå in på det, som jag sjelf motionerat om, att statsmagterna skulle draga in dessa hemman, allihopa, och löna presterna på annat sätt. Jag är icke rädd för det, nej, icke alls. Ty så länge samhället anser sig behöfva oss prester, så få vi nog både bostad och lön, derom hyser jag inga bekymmer. Och jag vill icke vara med om att tvista om lönebeloppen för oss prester, allra minst i denna kammare. Men det rör här en allmän rätt och Kongl. Maj:ts konstitutionella rätt, och huruvida han har rätt att göra hvad här anmärkts eller icke, och huruvida församlingarna hafva någon rätt till dessa boställen, och om indragning af dem skall kunna ske såsom nu delvis sker. Ty just den förklaring, som den siste talaren afgaf, att man afhuggit den gordiska knuten, innebär en indragning, som jag skulle vilja sätta aldeles i paritet med den indragning, som skedde år 1527. Indragning kan ske på olika sätt, öppet eller doldt, och det här går mera på det dolda sättet. Det är mycket beqvämt för statsmagterna att kunna säga: kunnen ni icke visa åtkomsthandlingarna, så är hemmanet icke edert. Men jag vädjar till eder, mine herrar, om ej många af eder skulle kunna få svårt att förete åtkomsthandlingarna till edra hemman från 14- eller 15-hundratalet. Huruvida åtkomsten är laglig eller icke, huruvida hemmanets natur är krono, skatte eller frälse, kronoskatte, skattefrälse eller frälseskatte o. s. v., det rör icke denna sak. Här är fråga om egande- och nyttjanderätten. Jag vill emot den af den siste ärade talaren framhållna grundsatsen ställa upp en annan sats, nemligen urminneshäfdén. Då kronan aldrig gjort anspråk på ifrågavarande hemman förr än i senare tider — det är egentligen i *detta* århundrades senaste decenier sådant skett — så måtte väl den allmänna lagens stadgande om urminnes häfd få gälla också här. Den, som vill qvälja häfdén, han skall bevisa. Vill staten säga: detta hemman är kronans; svarar jag: var så god då och visa åtkomsten! Kan den icke visas, så är hemmanet *innehafvarens*, d. v. s. församlingens och presterskapets. Detta till svar å yttrandet om »knutens afhuggande».

Hvad återigen angår samme talares medgifvande, att det verkligen inlutit ett nytt stadgande i oftanämnda 1894 års skogsordning, nemligen att orden *behållen* afkastning utbyts mot orden *ordinarie* afkastning, så ber jag få uppvisa, att dermed en nyhet af stor betydelse tillkommit. Det ser väl ganska oskyldigt ut och det *kan* synas betyda detsamma. Men det betyder icke detsamma

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

i domänstyrelsens hand. Jag ber att få begagna tillfället för att något belysa frågan om den olika betydelsen af de två orden »behållen afkomst» och »ordinarie afkastning». Med behållen afkomst förstås alla de medel, som inflyta för försåld skog från ett prestgårdsboställe af hvad slag som helst, antingen björk, al, tall eller gran och hvad annat trädslag som helst, och på hvad mark det än är. Om den tages i hagmark eller i den s. k. skogen, det är likgiltigt. Om trädet är skadadt förut af eld eller storm eller på annat sätt, det är också likgiltigt. Bara det är skog från bostället och den inbringar penningar, så är det behållen afkomst. Men ordinarie afkastning, hvad är det? Det är en lång historia, innan man kommer dit. — Det kommer t. ex. en jägmästare till ett boställe och säger: här är icke ordnad skogsbushållning. Det får man lof att anordna; och så mäter han upp arealen och säger: »nu skall det läggas ut skiften för 20 à 30 år.» — Men det befinnes vara mycken *gammal* skog. »Den behöfver icke stå här längre, det är bäst att taga vara på den.» Den skall stämplas ut till 100-tals eller 1,000-tals träd, allt efter skogens storlek. Den försäljes under namn af rensningshygge. Det är *icke* ordinarie afkomst. Men så ritar han upp och utstakar linier och delar ut skiftena år för år, och så för att det skall blifva tydligt, hugger han ut skog i dessa linier och fäller träden, gamla eller unga, det gör detsamma, det skall bara blifva raka och tydliga skiljolinier. Den skog, som på det sättet afverkas, kallas för beredningshygge, och när det säljes, blir det icke heller ordinarie afkastning. Men så kommer stormen och lägger ned träden. Men det är extra afverkning det också; det blir icke ordinarie afkastning. Afkastningen för all sådan skog, som kan uppkomma genom rensningshygge, beredningshygge, vindfällan, af eld skadad skog eller öfvermogen skog, det kallas *extra afverkning*, som närmare beskrives i denna författning, och medlen deraf gå allesammans till skogskassan och icke till boställsinnehafvaren, ej heller till löneregleringsfonden. Men jag tror, att en del går direkte till statskassan. Den ordinarie afkastningen, den kommer sedan. Låt oss antaga, att vi hafva det här stycket indeladt, låt oss säga för år 1895, till husbehof. I fall församlingen då behöfver verkställa reparation vid prestgården, så får den lof, sedan boställsinnehafvaren fått sitt husbehof fylldt, taga så mycket, att det räcker till. Det som sedan är öfver får säljas. Det kallas *ordinarie afverkning*. Men med den ordinarie afverkningen skall först bekostas auktionskostnader, utsyningskostnader och ersättning till staten för förvaltningskostnader och förskott till domänstyrelsen för vården af presterskapets skogar, vidare indelnings- och skogsplanteringskostnader m. m. Det finnes åtskilliga exempel, huru det kan gå med den saken. När det t. ex. har sålts för 1,000 kronor, har boställsinnehafvaren kanske fått 21 kronor. Detta må vara nog till belysande af frågan om skillnaden emellan orden *behållen afkomst* och *ordinarie afkastning*. Och jag hemställer, huruvida

det är mycket att tacka för denna »ordinarie afkastning». — Jag hoppas om öfverseende, att jag tager mitt boställe till exempel. Om detta vore i *enskid* mans hand och han ville sköta det förnuftigt, just som den föregående talaren sade: »på ett förnuftigt sätt» — jag skall erkänna, att det är bra att göra på det sättet —, så tror jag, att han skulle kunna få 500 kronor om året för skogsprodukter utan men för skogens bestånd och utan risk, för så vidt det icke skulle komma eldsolycka eller naturrevolution — men sådant händer ju icke *en* gång på ett 10-tal eller 100-tal år. Nu har på 10 år summan af inkomsterna (=»ordinarie afkastning») uppgått till 21 kronor.

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Herr Ljungman: Hvad beträffar den förda diskussionen, skall jag be att få påpeka det förhållandet, att konstitutionsutskottet visserligen har initiativrätt i afseende å stiftandet af grundlag, men det har icke initiativrätt i öfrigt. Konstitutionsutskottet har icke rätt att påpeka brister i statsförvaltningen, i händelse det upptäcker sådana vid granskningen af statsrådsprotokollen, ej heller rätt att påpeka brister i lagstiftningen, i händelse utskottet vid samma granskning finner sådana. Om utskottet haft en sådan rätt, hade det tvifvels utan också haft ett alldeles utomordentligt gynnsamt tillfälle att komma med en uppseendeväckande utredning, huru illa det står till med lagstiftningen i denna fråga. Att emellertid med anledning af det åsidosättande af grundlagens bud, som i här förevarande fall faktiskt så länge egt rum, nu arrangera en riksrätt i enlighet med 106 § regeringsformen hade väl ändock icke varit passande, och det hade likväl varit den enda utväg, som enligt grundlagen för närvarande står utskottet till buds. Dels har nemligen Riksdagen sjelf alldeles för stor del i grundlagsöfverträdelser, och dels är väl saken af den beskaffenhet, att den icke bort föranleda till en sådan åtgärd.

Hvad särskildt angår den kommunala egendomen, det må nu vara allmänningsskogar eller ecklesiastika boställen, förhåller det sig så, att man redan på Gustaf IV Adolfs tid började att på administrativ väg lagstifta i detta ämne. Lagstiftningen för kronoskogarne hörde på denna tid under Konungens administrativa lagstiftningsrätt, och vid utfärdandet af förordningen om skogarne i riket af år 1805 tog sig Konungen helt sjelfrådigt för att lagstifta äfven för allmänningarne, i trots af att byggningabalken i sitt 16:e kapitel innehåller de äldre bestämmelserna om allmänningar. Emellertid, då äldsta lagberedningen och lagkomitén hade at sig uppdraget att granska vår allmänna lag och dervid hade under pröfning, hvilka delar af densamma vore af allmän civil- och kriminallags natur och borde der bibehållas, och hvilka delar vore af annan natur och således borde derifrån urskiljas; så bestämde sig dessa komitéer för att förklara åtskilliga delar af byggningabalken vara af administrativ natur. Dit hörde just kapitlet om de kommunalegendom utgörande

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

(Forts.)

allmänningarne och kapitlen om vissa kommunala bördor och skyldigheter, såsom byggande och underhåll af vägar och broar, kyrka, prestgård och tingshus, skjutsningsbesväret m. m. Denna uppfattning var gauska länge gällande bland lagfarne män från den tiden. Detta vållade, att när skogsordningen af år 1866 utfärdades, väckte det icke den anstöt, som nu skulle väckas, att der voro på administrativ väg införda bestämmelser om häradsallmänningar, trots det att de voro kommunal egendom. Ingen anmärkning gjordes heller då från konstitutionsutskottets sida.

Hvad kronoskogarne beträffar, infördes visserligen i 77 § regeringsformen den alldeles nya bestämmelsen, att »de skola förvaltas efter de grunder, Riksdagen derom föreskrifver». Med »grunder» menas här detsamma som allmänna föreskrifter eller allmänna bestämmelser, och vi se, att detta ord på alla ställen i regeringsformen, der det förekommer, har denna betydelse. Så t. ex. kallas i 69 § reglementet för riksgäldskontoret »grunderna för riksgäldskontorets styrelse och förvaltning». I betydelsen af »hufvudgrunder» eller »grundsatser» användes ordet »grunder» aldrig i regeringsformen, såsom tydligt nog framgår vid jmförelse mellan å ena sidan §§ 69, 71, 77 och 89 samt å andra sidan §§ 80 och 85. — Emellertid såg Riksdagen icke till, att bestämmelsen i 77 § blef tillämplad, utan de gamla administrativa författningarna fingo fortfarande gälla och nya utfärdades allt emellanåt. Dermed lät Riksdagen sig nöja: hvarken statsrevisorerna eller statsutskottet gjorde någon anmärkning. Och då med anledning af väckta motioner Riksdagen under senare hälften af 1850-talet begärde en förbättrad skogslagstiftning, särskildt med hänsyn till bättre vård af skogarne, och slutligen den 25 november år 1863 till Konungen aflät en större skrivelse, n:o 187, hvori Riksdagen uttalade sina »åsigter» i frågan — man undvek med afsigt att der använda ordet »grunder» af fruktan för en misstyndning —, så blef följden deraf en administrativ författning, i hvilken de nämnda »åsigterna» åberopades såsom om de voro verkliga »grunder», i stället för den af Riksdagen begärda kongl. propositionen. Men Riksdagen lät sig nöja med saken. Sedan har det fortgått på samma sätt årtionde efter årtionde, och hvarken statsrevisorerna eller statsutskottet ha gjort någon anmärkning. Detta har vållat, att saken befinner sig i sitt nuvarande läge.

Naturligtvis bör någon åtgärd vidtagas för att bringa grundlagen till uttrycklig efterlöfnad, och det får väl ske på det sättet, att statsrevisorerna taga upp saken och anmäla, att grundlagsenlig författning om kronoskogarnes vård saknas. Sedan får väl Riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att kongl. proposition i ämnet måtte framläggas. Vidare får man väl söka att på annan väg, t. ex. genom motion, få fram en kongl. proposition om grundlagsenlig lagstiftning för *kommunal egendom*, d. v. s. för allmänningarne och för de presterliga boställena, hvilken lagstiftning äfven för nämnda boställen naturligen både kan och bör bringas till stånd

utan någon som helst inblandning från kyrkomötet enligt 87 § 2 mom. regeringsformen. Något annat sätt att lösa denna fråga finnes icke, så vidt jag kan förstå. Konstitutionsutskottet har icke haft initiativrätt att komma med något förslag i ämnet. Jag tillåter mig hemställa, att utskottets betänkande lägges till handlingarne.

Ang. fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Herr Restadius: Herr talman! Med anledning af herr Redelius' långa anförande om skilnaden mellan ordinarie afkastning och behållen afkastning ber jag i kammarens minne få återkalla, hurusom bestämmelser om ordinarie afkastning äro meddelade i kongl. brefvet af den 31 mars 1877, hvilket tillkom efter Riksdagens hörande. Men nu är icke fråga härom, utan frågan gäller: ha i 1894 års förordning införts några bestämmelser, som äro stridande mot de grunder, Riksdagen angående förvaltningen af dessa skogar meddelat? Det är detta och ingenting annat, som frågan här gäller. Allt tal derutöver är onödigt.

Herr Redelius: Blott ett par ord till svar på hvad den senaste talaren yttrade derom, att det vore onödigt att tala om annat än det, huruvida genom den senaste förordningen något nytt blifvit infördt. Det är just detta jag menar, att det är något *nytt* och att privilegierna i detta fall äro tillräckliga för att visa, att det icke blott är en administrativ fråga det här gäller och att den administrativa rätten icke kan upphäffa urminneshäfd, helst denna stödes af grundlag och privilegier.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, lades det ifrågasvarande memorialet till handlingarne.

§ 2.

Härefter föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af ifrågasvarande inom Andra Kammarerna af herr *D. Bergström* afgifna motion, n:o 147, hemstälde utskottet i detta utlåtande:

att Andra Kammarerna ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken utsträckning en lagstiftning för biläggande af tvister mellan arbetare och arbetsgifvare må anses för vårt land behöflig och lämplig, samt om framläggande för Riksdagen af de förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.

I fråga härom anförde:

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

*Om utredning
och framlägg-
gande af för-
slag till lag-
stiftning i
fråga om tvi-
betare mellan ar-
betare och ar-
betsgifvare.
(Forts.)*

Herr Danjelsson: Då jag hyser betänkligheter mot att bifalla utskottets hemställan, skall jag be att med några ord få angifva skälen derför. Jag lofvar att icke länge upptaga tiden, men jag bör kanske ändå yttra några ord.

Det har förefallit mig, som om ett behof af en sådan lagstiftning, som här är i fråga, icke skulle förefinnas i vårt land. Vi hafva dess bättre icke haft några särskilda orsaker att hos Kongl. Maj:t anmäla en ny lag i detta syfte. Man har visserligen från ett och annat håll hört omtalas vissa ojemnheter, om jag så får säga, mellan arbetare och arbetsgifvare, men dessa ha ju varit af ganska måttlig beskaffenhet. Jag tror derför, att Riksdagen bör gå till väga med stor försigtighet, innan Riksdagen beslutar sig för att skriva i detta syfte och taga på hand hvad som här afses. Det är ett nytt förhållande, som här framkommer, nemligen att s. k. intressetvister skulle blifva föremål för pröfning. Jag tror, att detta vore en bestämmeelse, som skulle vara alldeles ny i hela vår lagstiftning och som, så vidt jag känner, aldrig någonsin varit erkänd eller ens varit på tal inom densamma. Genom att införa ett sådant begrepp som detta om intressetvister, intresserättigheter tror jag verkligen, att man skulle grundlägga rätt mycket, som man aldrig tänkt på. Ty hvem skulle icke kunna hitta på, att han i ett gifvet hänseende hade ett visst intresse och derför borde genom skiljedomstol få vissa förhållanden pröfvade, som han för sin del ansåge vara af intresse för honom. Och dessa intressen skulle kunna leda så långt och i så många rigtningar, att det icke funnes någon möjlighet för att alla blefve fullt tillgodosedda.

I vårt land ha vi alltid högt skattat arbetsfriheten, såväl för arbetstagare som för arbetsgifvare, och jag tror, att denna kammare icke bör förglömma att äfven nu bära denna frihet högt och hålla den i aktning.

Här är visserligen i betänkandet frambållet, att det förevarande förslaget icke skulle röra de lagstadda tjenarne. Men jag tror, att herrarne i likhet med mig känna till, att de lagstadda tjenarne år från år minskas i antal. Man får numera icke så lätt en person att antaga årstjenst eller låta i laga ordning städja sig, utan det öfvergår mer och mer till det fria aftalet på kortare tid. Således skulle snart nog alla våra näringar vara inne under dessa förhål- landen, som i motionen afses. Detta är betänkligheter, som jag tror, att man bör noga påakta; och jag anser, som nämndt, att det icke är skäl att komma med en skrivelse i detta syfte.

Vi ha ju, som herrarne känna, en lag om skiljemän. Om man vill använda den, kan det ju ske. Men om man införde en ny bestämmeelse af det slag, som motionen afser eller som utskottet tänkt sig, skulle detta icke gagna i ringaste mån. Ty om handläggningen af dessa intressetvister komme in under en lagstadgad form, skulle också, synes det mig, en stor del af vår nuvarande lagstiftning vara obehöfelig eller böra ändras. Man skulle nästan kunna säga, att i

detta fall både 20, 21 och 22 kap. af strafflagen måste väsentligen förändras. Ty icke kan man säga, att dessa kapitel stå i ett sådant sammanhang, som kan tydas derhän, att intressetvister af der angifvet slag skulle kunna ega rum, utan att en väsentlig förändring af denna lag ifrågakomme.

Jag har således mot förslaget vissa betänkligheter, som jag här angifvit, och detta gör, att jag icke kan biträda detsamma. Jag tror, att vi icke böra rubba det goda förhållande, som nu i allmänhet är rådande mellan arbetare och arbetsgifvare, och att säkerligen de ifrågasatta skiljedomstolarne skulle komma att mera skada än gagna.

Nu är visserligen i betänkandet antydt, att dylika skiljenämnder skulle väljas endast i vissa fall, för vissa yrkesanläggningar eller särskilda yrkesgrenar inom något visst område. Men det är ju alldeles gifvet, att hvar helst det finnes en arbetsgifvare och arbetstagar, der kan förslag väckas om att få en dylik skiljenämnd tillsatt, och det är klart, att fort nog och innan vi önska det skulle alla våra näringar komma in under dessa förhållanden. Ty om man fastslog grunder för anlitaandet af dylika skiljenämnder, skulle detta leda derhän, att, så snart en arbetare vore missnöjd med sin ställning, han genast skulle komma och säga till sin arbetsgifvare: mitt intresse är nu att få en annan aflöning eller att få andra förhållanden till stånd, och därför begär jag, att en skiljenämnd tillsättes. Sådant skulle säkerligen oupphörligen komma att inträffa. Tro herrarne, att denna apparat skulle i någon mån kunna gagna det allmänna, och att man derigenom vunne något? Jag tror tvärtom, som jag nämnt, att det goda förhållande, som nu i öfvervägande grad är rådande mellan arbetsgifvare och arbetstagar, derigenom skulle komma att i väsentlig mån rubbas. Vi ha nu den glädjen att åtminstone på landsbygden ha våra lugna arbetare, som icke ens ha en tanke vare sig åt detta håll eller något annat dylikt; men de skulle säkerligen, om denna lag komme till stånd, blifva broderligt påmint från annat håll, kanske rätt ofta och allt för ofta, och slutligen skulle det förhållande uppstå, som jag antager, att motionären syftat på i ett eller annat särskildt fall.

Jag ser således i lagen en framtida skada och kan därför icke vara med derom. Jag hoppas, som nämndt, att man må högt skatta den frihet, som ligger i det fria aftalat, såväl för arbetsgifvare som för arbetstagar. På dessa skäl, herr talman, yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herrar *Peterson* i Hasselstad, *Petersson* i Runtorp och *Pehrsson* i Norrsund instämde häruti.

Herr Berg: Det är ganska svårt att försvara utskottets betänkande emot de af den föregående ärade talaren framställda anmärkningarna, enär dessa anmärkingar — åtminstone föreföll det

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.
(Forts.)

Om utredning
och framlägg-
ande af för-
slag till lag-
stiftning i
fråga om tvis-
ter mellan ar-
betare och ar-
betsgifvare.

(Forts.)

mig så — icke drabba utskottets utlåtande, utan tycktes afse något annat förslag, hvarom åtminstone utskottet ej haft någon kännedom. Den föregående talaren yttrade sig nemligen så, som om här skulle vara fråga om att åstadkomma något, hvarigenom en stor del af vår lagstiftning skulle blifva upphäfd. Han anförde emellertid inga som helst skäl för detta påstående, och några sådana kunna ej heller anföras, ty det finnes ingenting i utskottets betänkande, som leder till en dylik slutsats. Hvad som nu är allmän lag skulle fortfarande vara allmän lag, fastän man vid sidan deraf beredde de tvistande parterna tillfälle att fredligt förlikas med hvarandra.

Den ärade talaren yttrade vidare, att i den ifrågasatta förlikningsinstitutionen skulle ligga någonting, som begränsade *aftalets frihet*. Jag får då hänvisa till hvad som är på flera ställen i föreliggande utskottsbetänkande uttryckligen påpekadt, nemligen att alls intet i den föreslagna inrättningen skulle på något sätt begränsa den frihet, som båda parterna hafva att med hvarandra ingå aftal. Jag är icke i allmänhet någon vän deraf, att man här i kammaren läser upp stycken ur betänkanden, som en hvar har i sin hand; men då det blifvit antydt, att förslaget skulle gå i den nyssnämnda riktningen, ber jag att få läsa upp några rader på sidan 13 och några på sidan 14. Utskottet säger, sidan 13: »Några af staten upprättade eller påbjudna förliknings- och skiljedomstolar, till hvilka arbetsgifvare och arbetare vid mellan dem uppstående stridigheter skulle vara förpligtade att hänskjuta sin sak, kan utskottet på intet sätt anse för våra förhållanden ändamålsenliga. Ett så starkt ingripande i de tvistande parternas sjelfbestänningsrätt skulle helt säkert väcka stort och allmänt missnöje, och detta lika väl bland arbetarne som bland arbetsgifvarne.»

Sidan 14 påpekas uttryckligen, att vid de inrättningar, som man här närmast har för ögonen, det beror på *frivillig öfverenskommelse* parterna emellan, huruvida en uppstående tvist måste föreläggas förliknings- och skiljenämnd eller skall kunna afgöras på annat sätt, hikasom det äfven beror på *frivillig öfverenskommelse*, huruvida och på huru lång tid förliknings- och skiljenämnds utslag skall vara lagligen bindande och statens medverkan vid dess exekution alltså kunna påkallas. Derefter fortsätter utskottet med följande ord, som uttrycka sjelfva dess grundåskådning i frågan: »De ifrågasatta nämnderna skulle följaktligen såväl till sin tillkomst som sitt fortbestånd hvila på det fria aftalets grund, och statens ingripande genom lagstiftningen skulle begränsas endast till att anvisa en lämplig form för nämndernas bildning och verksamhetssätt samt till att meddela föreskrifter, som bestämde, under hvilka villkor ett skiljemannautslag skulle vara bindande samt huru det i fall af bristande uppfyllelse skulle bringas till verkställighet.»

Jag finner således ej, att utskottets betänkande på något sätt drabbas af den förebräelsen, att här föreläge ett försök att begränsa rätten till fritt aftal mellan båda parterna.

Den föregående talaren yttrade också, att hos oss ej förefunnas något *behof* af en sådan utväg för parterna att frivilligt förlikas som den af utskottet ifrågasatta. Jag tror, att han då ej rätt följt med de senaste årens tilldragelser i detta hänseende. Man behöfver blott kasta en blick i hvilken tidning som helst, och man skall — om man nemligen har uppmärksamheten fäst vid detta förhållande — näppeligen finna någon dag gå förbi, utan att der står någon liten notis om stridigheter mellan arbetsgifvare och arbetstagare, vare sig arbetsinställelser eller arbetsstängningar. Jag tror därför, att här verkligen föreligger ett behof i detta afseende. Det är sant, att detta ej faller så i ögonen nu som för några år sedan, då vi hade jette-strejker äfven i vårt land. Men just detta förhållande synes mig vara ett ytterligare skäl, hvarför vi *nu* böra sysselsätta oss med denna fråga. Ty det är onekligen för frågans lösning bättre, om man vidtager sådana lagstiftningsåtgärder, som här äro ifrågasatta, under en jemförelsevis lugn och fredlig tid, än om man gör det under en tid, då sinnena äro upphetsade emot hvarandra.

Då jag således ej kan finna, att utskottets förslag på något sätt drabbas af de anmärkningar, som den föregående ärade talaren rigtade emot detsamma, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall dertill.

Med herr Berg förenade sig herrar *John Olsson, Svensson* från Stockholm, *Wavrinsky, Hammarlund, Wallis* och *Hammarström*.

Herr Eklund från Norrköping yttrade: Då jag deltagit i frågans behandling inom utskottet och då den af mina kamrater på norrköpingsbanken, som närmast representerar industrien och som redan tillföre i denna kammare uttalat sig i samma syfte som utskottet, är frånvarande, anhåller jag att i allra största korthet få yrka bifall till utskottets hemställan. Industrien har allt för dyrköpt ertarenhet af de förödande sviterna af strejkkonflikter för att utan vidare kunna skjuta ifrån sig det förslag, som nu föreligger. Jag tycker, så vidt jag kan döma, att utskottets betänkande är hållet i en särdeles moderat ton. Jag finner detta till och med vara obestriddigt, och jag tänker äfven, att förhållandet är erkännansvärdt. Särskildt vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att den s. k. klämman genom sjelfva ordalagen: »att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utredning, *hurvida* och *i hvilken utsträckning* en lagstiftning för biläggande af tvister mellan arbetare och arbetsgifvare må anses för vårt land behöflig och lämplig», har lemnat fullt rum för alla de betänkligheter, hvilka der och hvar kunna hysas mot sjelfva saken, så att de komma till tals vid utredningen, på samma gång som klämman likväl stannat vid att föreslå en utredning. Under sådana förhållanden borde, synes mig, alla partier kunna vara fullt belättna med den framställning, utskottet gjort. I

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.
(Forts.)

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

(Forts)

den öfvertygelsen, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Zotterman* och *Larsson* från Upsala förklarade sig instämma i detta yttrande.

Herr *Ericson* i Ransta: Såsom af motionen synes, är anledningen till densamma de tid efter annan hos oss uppträdande stridigheterna mellan arbetsgifvare och arbetare samt de deraf följande olägenheterna för såväl de stridande parterna sjelfva som för samhället i dess helhet. Jag skulle vara den förste att instämma i ett lagförslag, som verkligen kunde upphäfva dessa olägenheter. Men jag tviflar på att man på den väg, som här föreslagits, skall kunna förhindra, att dylika stridigheter hädanefter såsom hittills komma att uppstå.

En talare på stockholmsbänken har framhållit, att här ej vore meningen att åstadkomma någon *bindande* lagstiftning i fråga om skiljedomstolar mellan arbetare och arbetsgifvare. Det skulle således bero på, om parterna frivilligt enade sig derom. Då frågar jag: finnes det verkligen något hinder för närvarande för en dylik anordning? Mig veterligen icke. I utskottsbetänkandet påvisas, att en lag af år 1887 i dylikt syfte redan finnes. Det kan ju ock påvisas, att sådana skiljedomstolar redan kommit till stånd med anledning af tvister mellan arbetare och arbetsgifvare. Jag ber få erinra om den för alla välbekanta stora strejk, som för några år sedan egde rum i Norberg. Vid den första der uppkomna strejken enades arbetare och arbetsgifvare om att slita tvisten genom skiljedomstol. För de flesta torde det vara bekant, att det genom denna skiljedomstol verkligen kom till en uppgörelse mellan de stridande parterna? Men hvad blef följden? Några agitatorer ifrån, om jag ej misstager mig, hufvudstaden uppträdde snart i Norberg, och från arbetarnes sida fäste man ej vidare afseende vid denna öfverenskommelse. En ny strejk uppstod, och hvilka bedröfliga följder den hade med sig, behöfver jag ej påpeka. Genom skiljedomstol kunde ej den tvisten slitas, då den ena parten ej respekterade ett sådant beslut.

Utskottet har sjelf framhållit, att en sådan skiljedom i fråga om den ena parten — nemligen arbetsgifvarne — kunde hafva betydelse, men att det deremot kan vara tvifvelaktigt nog, huruvida den respekteras af arbetarne. På slutet af sidan 9 säges nemligen, att utslaget nästan alltid vunnit åttlydnad, och detta icke endast då den förlorande parten varit arbetsgifvaren, som af lätt insedda skäl haft svårare att undandraga sig dess exekution, utan äfven i de många fall, då det varit ogynnsamt för arbetarne, hvilka på grund af sin relativa medellöshet och sin större rörlighet onekligen varit mera utsatta för frestelsen att undandraga sig sina genom skiljedomen ålagda förbindelser. Här framhålles nu visserligen, att i

många fall skiljedomstols utslag respekterats af båda parterna; men något exempel derpå anföres ej. Å andra sidan medgifves, att man ej har någon trygghet för, att sådan domstols beslut kommer att respekteras från arbetarnes sida.

Det utskott, som vid 1887 års majriksdag behandlade en i detta ämne väckt motion och hvars hemställan omtalas på sidan 10 af föreliggande utskottsbetänkande, anförde, såsom mig synes, fullgiltiga skäl för sitt afstyrkande af motionen; och hade detta betänkande, enligt mitt förmenande, bort tjena till föredöme för det nuvarande utskottet vid dess behandling af denna fråga.

Jag skall ej vidare upptaga kammarens tid. Men då jag anser, att ej något kan vinnas på den väg, som här föreslagits, anhåller jag, herr grefve och talman, att få yrka afslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr Larsson i Mörtlösa: Utskottet synes icke vara bestämdt öfvertygad om nyttan af att upprätta skiljedomstolar för slitande af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare. Tvärtom synes utskottet snarare hafva framställt en indirekt fråga, »huruvida en lagstiftning för biläggande af tvister mellan arbetsgifvare och arbetare må anses för vårt land behöflig och lämplig». Då utskottet synes vara så tviflande, som »klämman» utvisar, och då man i tvifvelaktiga fall i allmänhet ej bör handla, så tyckes detta vara talande skäl för att ej bifalla hvad utskottet här föreslagit.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Boëthius: De båda sista talarne hafva ansett, att kammaren ej bör bifalla utskottets hemställan, på den grund, att det är tvifvelaktigt, huruvida något genom en lagstiftning i den antydda riktningen skulle kunna vinnas. Medgifvas måste, att det är möjligt, att sådana skiljedomstolar mången gång skola visa sig oförmögna att kunna slita de uppkomna tvisterna; men erfarenheten just från de länder, som framför andra äro utsatta för detta samhällsöfvermått, som kallas strejker, har dock otvetydigt gifvit vid handen, att ifrågavarande skiljedomstolar ej sällan verkat gagneligt till biläggande af stridigheter mellan arbetare och arbetsgifvare. Jag vill då fråga: när således det är möjligt, att sådana domstolar kunna bidra till att förebygga de olyckor, som strejker innebära både för arbetsgifvare och arbetstagare, och när dertill kommer, att utskottets hemställan är gjord i en så moderat form — enligt hvad nyss af en talare påpekats — att dess antagande ej kan innebära några som helst vådor, skulle det ej då vara skäl uti, att denna kammare för sin del, genom ett bifall till hvad utskottet föreslagit, vore med om att försöka det angifna medlet?

Den ärade talaren på vestmanlandsbänken anförde såsom bevis för sitt påstående, att dylika skiljenämnder vore gagnlösa, det be-

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

(Forts.)

Om utredning
och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

(Forts.)

kanta exemplet af norbergsstrejken, då visserligen en skiljedomstol kom till stånd, men dess utslag ej respekterades. Nyss förut hade han sagt, att den ifrågavarande lagstiftningen enligt hans förmenande vore alldeles onödig, alldenstund det ju redan nu stode en hvar arbetare som arbetsgifvare fritt att etablera en skiljedomstol, för att der få sina stridigheter bilagda. Men i sjelfva verket talar detta resonnement just för utskottets förslag. Ty hvarför blef ej den ifrågavarande skiljedomstolens utslag tillbörligt respekteradt? Hvarför — om ej därför, att den var en sådan skiljedomstol som nu kan förekomma, d. v. s. att dess utslag icke egde vederbörlig auktoritet? Nu går utskottets förslag just ut på att, med bibehållande af frivilligheten vid dessa domstolars tillkomst, utrusta dem, sedan de blifvit etablerade, med en större, af staten meddelad auktoritet. Då synes det, som om den gjorda anmärkningen alldeles icke skulle drabba dessa domstolar, utan fastmera just innebära en uppfordran till statsmagterna att här ingripa, för att bereda dessa skiljedomstolar den större auktoritet, som är af nöden, för att de på ett fullt verkamt sätt skola kunna motarbeta ifrågavarande samhällsonda.

Herr greve och talman! Med stöd af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Göthberg, Andersson* i Lysvik, *Olsson* i Ornakärr och *Svensson* från Karlskrona.

Herr Wijkander: Herr greve och talman! Vi lefva sannerligen i ganska egendomliga tider. Den ena dagen hafva vi här i kammaren att behandla en kongl. proposition om arbetareförsäkring, der denna arbetareförsäkring är så ordnad, att förslaget måste betraktas såsom ett af de mest framskridna stegen på den statssocialistiska vägen och der man icke tvekat att uppdraga en skarp skiljegräns mellan försäkrade och icke försäkrade inom samhället; och andra dagen, då vi se ett förslag framlagdt, som måste sägas vara endast ett tuppffjät på arbetarelagstiftningens väg, få vi höra en så betänksam och om arbetareförhållandena så underkunnig man som representanten för Ölands domsaga befara, att vi genom en sådan lagstiftning skulle komma att störa förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare. Hvarje lagstiftning, äfven den svenska, är ett uttryck för gångna tiders åskådningssätt och gångna tiders förhållanden. Det är då naturligt, att det är förenadt med ganska stora svårigheter att lappa på denna lagstiftning och lämpa den efter nyare förhållanden. Särskildt gäller detta om näringarna och industrien. Förhållandena på detta område hafva förändrats i så hög grad, att det visat sig vara hög tid att vidtaga motsvarande förändringar i lagstiftningen.

För ett tiotal år sedan fingo vi till stånd en lag om skiljenämnen. Denna lag var då ett uttryck för industriens kraf på lagförändring. Det var visserligen också förut möjligt att anordna skiljenämnder,

men man måste då skrifva ett långt kontrakt för att bestämma huru dessa skulle utses och arbeta. Nu hafva vi här ett område, der man icke kan med fördel tillämpa denna lag, utan man kräver, att denna lag skall modifieras så, att den passar äfven för arbetare och arbetsgifvare. Man kräver, att antingen denna lag skall omarbetas så, att den direkt kan tillämpas på förhållandena mellan arbetare och arbetsgifvare, eller att man skall få ett tillägg till lagen, som möjliggör dess användande för det ändamål, som här är i fråga. Det synes vara en mycket oskyldig begäran.

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.

(Forts.)

I andra länder har man tvungits att anordna särskilda, obligatoriskt inrättade näringsdomstolar. Här är icke fråga om något dylikt, det har icke ens föreslagits af motionären, och att så icke skett är enligt min åsigt mycket klokt, ty jag tror icke, att det i Sverige förefinnes något behof deraf, och äfven ur andra synpunkter anser jag det mindre lämpligt. Här är endast fråga om att för arbetare och arbetsgifvare möjliggöra detsamma, som 1887 års lag möjliggjorde för andra personer, som hafva ekonomiska aftal med hvarandra, nemligen att på lämpligt sätt kunna på frivillighetens väg ordna desamma. Här är ju icke fråga om att införa en obligatorisk domstol, utan blott att arbetare och arbetsgifvare skola kunna frivilligt komma öfverens om att begagna en skiljedomstol, och att upprätta sådana, antingen för enstaka fall, såsom äfven förut varit möjligt, eller för längre tid. Det synes egendomligt, om man då skulle tveka att villfara en sådan begäran. Såsom nyss från norrköpingsbanken frambölls, måste det ju för alla parter vara önskvärdt, att något sådant kommer till stånd.

På samma gång jag således varmt önskar ett bifall till utskottets förslag, kan jag icke underlåta att uttala min öfvertygelse, att vi icke ögonblickligen få så stor användning för den föreslagna lagen, ty det behöfves en viss uppfostran för att arbetare och arbetsgifvare skola förstå nyttan deraf och så småningom tillgodogöra sig densamma. Men det ligger vigt uppå, att lagstiftningen icke ställer sig motvillig emot det hela, utan söker att, så vidt på den ankommer, möjliggöra en sådan uppgörelse i godo mellan arbetare och arbetsgifvare och i siu mån bidraga till att uppfostran går i den rätta riktningen.

Jag för min del kan icke förstå, huru man å ena sidan kan påstå, att detta kan vara farligt, och å andra sidan säga, att denna lag skulle vara obehöflig, därför att man kan undgå den, om båda parterna äro skrifkunniga och i stånd att uppsätta långa, utförliga kontrakt om skiljenämnd, men det är för att befria dem från detta som jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Persson* från Arboga, *Broström*, *Erikson* i Odensvi, *Truedsson*, *Anderson* i Hasselbol, *Alsterlund*, *Hahn*, *Eriksson* i Bäck, *Hansson* i Solberga, *Ericsson* i Wäsby, *Zetterstrand*, *Wallbom*, *Nordin* i Hammerdal,

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgivare. *Larsson i Berga, Eklundh från Lund, Norman, Wellander och Högstedt.*

(Forts.)

Herr Aulin anförde: Herr talman! Om man kastar en blick tillbaka på det öde, som motionerna i ifrågavarande syfte rönt i denna kammar ända sedan 1887, så synes man hafva föga förhoppning om framgång för den nu föreliggande, i synnerhet som man i dag af de landsbygdens representanter, som hittills haft ordet, erfarit, huru stor fruktan de hysa för hvarje, äfven den allra minsta förbättring i lagstiftningen rörande förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare. Den talare, som först hade ordet, yttrade, att vi borde söka bibehålla arbetarnes frihet och det fria aftalet. Jag tror just, att ett bifall till utskottets betänkande i denna fråga skulle vara det bästa medlet att befästa och bibehålla denna arbetarnes frihet och det fria aftalet. Den fruktan, som hos landsbygdens representanter gjort sig gällande rörande denna fråga, tror jag vara helt och hållet obefogad, då dessa redan hafva lag stiftad rörande förhållandet mellan landsbygdens arbetsgivare och arbetare och sålunda endast i ringa mån beröras af nu föreliggande förslag. Det är för de stora industri-samhällena som en lagstiftning i denna rigtning skulle vara af den största vigt, och som representant för ett stort arbetaresamhälle vågar jag för min del på det varmaste yrka bifall till utskottets förslag. Jag gör det så mycket hellre, som, ehuru man inom det samhälle jag tillhör hittills lyckligtvis icke haft så stor kännning af farorna utaf strider mellan arbetare och arbetsgivare, man likväl erfarit så mycket, att dessa strider kunna blifva af den största betydelse samt medföra stora förluster och stora olägenheter såväl för båda parterna som för samhället i dess helhet. Derför, och då utskottet så i allo noggrant och tillfyllestgörande utredt frågan, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Danielson: Jag vill fästa uppmärksamheten på, att jag endast gjort *en* väsentlig anmärkning, nemligen mot inblandandet af dessa s. k. »intressetvister». Vilja herrarne stryka bort detta, vill motionären och utskottet utesluta allt tal om dessa intressetvister, så har jag ingenting emot inrättandet af skiljedomstolar. Ty om arbetaren eller om arbetsgivaren bryter aftalet, så gerna rätts-tvisten slitas på det sättet. Men hvart vilja herrarne taga vägen med dessa intressetvister? Hvad är det för något? Kan någon säga det? För miu del tror jag, att detta blott är ett slags agitation, ett sätt att splittra intressena, en sträfvan att hvar och en må få så mycket som möjligt, så mycket som man kan komma åt af andras egen-dom, ett försök att få den sig tilldömd utan att hafva någon rätt till densamma. Det är detta, som jag anser vara främmande för vår lagstiftning och icke heller böra få komma in der eller åtnjuta skydd af lagen.

Vilja herrarne deremot, som sagdt, blott hålla sig till rättstvi-

ster, så har jag ingenting emot förslaget; ty det är bättre att tvister af detta slag mellan arbetare och arbetsgifvare slitas genom skiljemän än genom laga dom; må man blott icke tala om frågan i dess helhet, deri inbegripande dessa s. k. intressetvister; jag kan icke begripa, hur man kan försvara något sådant.

Men de herrar, som yttrat sig för förslaget i dess helhet, böra icke underskatta våra betänkligheter. Jag har för öfrigt icke märkt, att några egentliga arbetsgifvare yttrat sig för saken, utan det som sagts har sagts mest, så att säga, ex professo.

Om utredning och framläggande af förslag till lagstiftning i fråga om tvister mellan arbetare och arbetsgifvare.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Herr Danielson begärde likväl votering, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens första tillfälliga utskott hemställt i förevarande utlåtande n:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Efter röstsedlarnes uppräknade befans, att 105 ledamöter röstat ja och 85 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 3.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 24, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts under åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »Domkapitlens expeditioner» gjorda framställning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar *dels* angående godkännande af grunder för blindundervisningens ordnande, *dels* ock om anslag till förskola för blindade i Vexjö samt till uppförande af en byggnad för förskola för blindade å Tomtebodas m. m.; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillägg till lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889;

n:o 33, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; och

n:o 34, i anledning af väckt motion med förslag till lag om arbetstiden i bagerier m. m.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,13, e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 23 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4; samt
lagutskottets utlåtanden n:is 32, 33 och 34.

§ 2.

Följande nya motioner afgåfvos, nemligen af:

herr *J. Bengtsson* i Gullåkra, n:o 178, i anledning af kammararens beslut beträffande §§ 2 och 5 i lagutskottets förslag till lag angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra rekvisioner för krigsmagtens behof;

herr *C. G. Bergendahl*, n:o 179, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för nedsättning i fallande skala af fraktsatser å statsbanor för landtmannaprodukter och artiklar, som för jordbruket användas;

herr *A. Olsson* i Mårdäng, n:o 180, i anledning af herr C. Wallis' motion angående införande af helsovårdslära såsom läroämne vid folkskolelärare- och lärarinneseminarier i riket; och

herr *G. Jansson* i Krakerud, n:o 181, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om vissa förändringar i gällande förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Af de sålunda afgifna motionerna hänvisades, med bifall till vederbörande motionärers derom framställda anhållan,

motionen n:o 178 till lagutskottet;

motionen n:o 179 till Andra Kammararens tillfälliga utskott n:o 2; och

motionen n:o 180 till kammararens tillfälliga utskott n:o 1.

Motionen n:o 181 begärdes deremot på bordet och bordlades.

§ 3.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 25, till Konungen, angående upphörande af utgående nederlagsafgiftens utgörande.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtande n:o 10, med anledning af väckta motioner om ändring i § 32 mom. 2 i bankoreglementet i syfte att utsträcka tiden för återbetalning af afbetalningslån;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 36, i anledning af justitieombudsmannens framställning om fullständigande och förtydligande af gällande bestämmelser rörande verkställighet af frihetsstraff; och

n:o 37, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser angående flottled och kungsådra; samt

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 154, med delgifning af bemälda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om meddelande af nya bestämmelser angående utöfvande af läkareverksamhet och handel med läkemedel.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 5.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning till aktiebolaget Visby cementfabrik af ett område af Visborgs kungsladugård i Gotlands län.

Denna kongl. proposition bordlades.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,12 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.